

**36. državni festival
TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA
VODA IN ZDRAVILNI TURIZEM**

(PO)ZDRAVI KRAS

Avtorji:

Melani Švagelj – 5. b
Krištof Kovač, Miha Lapajne, Mihael
McCully, Lejla Švagelj, Sara Kos – 6. b
Nika Antonič, Tia Colja, Neža Fakin, Nik
Gec, Polona Jug, Etien Kavčič, Jan Mozetič,
Nika Pahor, Matic Peric, Naj Turk, Jan
Ukmar, Andrej Zega, Anais Žvab – 8. a
Zala Fakin, Ajda Fon – 8. b

Mentorici:

Metka Paljk, prof. matematike in
kemije
Dunja Peric, prof. razrednega pouka

ZAHVALA

Zahvalili bi se radi vsem, ki ste se odločili sodelovati in nam skušali pomagati po svojih najboljših močeh:

- **TIC-u v Štanjelu** za sprejem in predstavitev ponudbe, ki vključuje vodo,
- **gospe Vlasti Markočič** za pripravo brezplačne delavnice in predstavitev Vodne poti po Štanjelu,
- **staršem** za pomoč pri zbiranju podatkov o vodnih točkah po vaseh v občini,
- **gospodu Vidu Antoniču** iz Brestovice za pomoč pri zbiranju gradiva o odkritju prisotnosti človeške ribice ob gradnji črpališča Klariči pri Brestovici,
- **gospodu Stanetu Šviglju**, predsedniku VS Brestovica, za posredovane informacije o vodnih virih v VS Brestovica,
- **gospodu Vidu Sorti**, predsedniku VS Gornja Branica, za podatke, ki se navezujejo na vodne vire v Braniški dolini,
- **gospodu Marjanu Mržku** za posredovane informacije o vodnih virih na območju VS Hruševica,
- **gospodu Valterju Budi** za posredovane informacije o obnovi kala v VS Tomačevica,
- **gospodu Ivanu (Jaki) Jančarju** za predstavitev področja vzgoje bonsajev,
- **nonam** za recepte za borov sirup in informacije o pogozdovanju nekoč ter o družabnem življenju ob štirnah,
- **gospodu Bogdanu Magajni in gospe Branki Gašparič** z Zavoda za gozdove Slovenije, območne enote iz Sežane, za posredovano gradivo o črnem boru in pogozdovanju in
- **lastnikom oz. lastnicam pasjih prijateljev** za testiranje krasnega šala.

Zahvala je namenjena tudi vsem ostalim, ki so bili ali bodo kakorkoli vključeni v izdelavo naloge in njeno izvedbo:

- profesorici in sodelavki v OŠ Komen, **gospe Ireni Rustja**, za lektoriranje naloge,
- **učiteljicam razredne stopnje PŠ Štanjel ter sošolcem in sošolkam** za mnenje o pohodu po Škratjem Krasu.

Zahvala gre tudi ravnateljici, **gospe Nives Cek**, ki nas je podprla pri ideji za turistični proizvod in nas vzpodbujala v procesu nastajanja raziskovalne naloge.

POVZETEK

Člani interesne dejavnosti Turizmu pomaga lastna glava iz 8. razreda na centralni šoli v Komnu ter 5. in 6. razreda na podružnici v Štanjelu smo izdelali turistično nalogo z naslovom (PO)ZDRAVI KRAS. Z našo raziskovalno nalogo sodelujemo na festivalu Turizmu pomaga lastna glava, ki ga prireja Turistična zveza Slovenije. V nalogi želimo predstaviti turistični program, ki sodi v okvir teme letošnjega festivala "Voda in zdravilni turizem". Z njim želimo obiskovalcem naše občine na izviren način približati vodo, ki je sicer na Krasu skrita, a je hkrati dragocena dobrina, v kombinaciji z rastlinstvom in naravnimi lepotami našega kraja pa lahko dobi še globlji pomen. Hkrati želimo izpostaviti bore – drevesno vrsto, ki jo vidimo na Krasu, a jo premalo poznamo z vidika zdravilstva.

Dejavnosti naše naloge so načrtovane in raziskane na podlagi različnih metod dela: viharjenja idej, dela z viri (splet, literatura), opravljanja intervjujev (s strokovnjaki, z nonami, z ljubiteljem bonsajev, s predstavniki vaških skupnosti ...), dela na terenu ter praktičnega dela, ko smo pripravljali in opleševali naše izdelke.

Člani interesne dejavnosti smo pripravili ponudbo z namenom poučnega in aktivnega preživljanja prostega časa pri nas. Želimo vam predstaviti naš program (PO)ZDRAVI KRAS s ciljem, da obiskovalcu predstavimo širino Komenskega Krasa, da ga le-ta vzljubi in se posledično vedno znova vrača na Kras.

Program je izvedljiv v vseh letnih časih, a odsvetovan v vetrovnem in deževnem vremenu. Zagotovo je najprimernejši čas, da obiskovalci pridejo in POZDRAVIJO KRAS, v jesenskih mesecih, ko ga ruj obarva v tople, rdeče barve.

Program združuje že znane tematske pohode, a so ti začinjani z novimi idejami, ki jih ponuja Kras. Navdihe smo dobili pri raziskovanju preteklosti. Ponudbo smo zasnovali tako, da je primerna za vse kategorije obiskovalcev, starejše in mlajše, s pridihom preteklosti, trajnosti in domišljajskega sveta. Posebej bi povabili tiste, ki imajo pse, in tiste, ki imajo težave z dihalni. Pohodom smo dodali delavnice z naslednjimi cilji: izkoristiti zdravilne učinke bora ter z zasaditvijo okrasne rastline BORsaija odnesti delček Krasa po svetu, s sprehodom po Štanjelu skozi igro spoznati zgodovino kraja in v njej slediti dogajanju, povezanim z vodo, dragoceno dobrino in skrbeti za trajnost poraščenega Kras s pogozdovanjem.

Naslov naše naloge je (PO)ZDRAVI KRAS. Ker pa si želimo, da tudi KRAS (P)OZDRAVI naše obiskovalce, smo pripravili nekaj izdelkov, ki zdravijo dušo in telo in jih lahko obiskovalci kupijo med obiskom ali pa prek spletne strani šole. Namenjeni so obiskovalcem, njihovim hišnim ljubljjenčkom ali pa so lepo, preprosto in naravno darilo, ki lahko okraši in/ali krepki zdravje posameznika. Posebej bi izpostavili kolekcijo vod KRASna.si v stekleni embalaži in BORsai. Ker želimo, da bi zmanjšali količino plastike in da ne bi sekali dreves na našem planetu, smo si zamislili možnost izposoje božičnega drevesa RENT-A-BOR.

V raziskovalni nalogi smo predvideli tudi, kako bi naš program promovirali in tržili ter pustili še nekaj možnosti za nadaljnje raziskovanje.

KLJUČNE BESEDE: Voda, zdravje, Kras, človeška ribica, bor, bonsaj, Srečko Kosovel, Maks Fabiani

Vsebina

ZAHVALA	2
POVZETEK	3
1. UVOD	5
2. GLAVNI DEL	6
2.1 Viharjenje idej	6
2.2 Obisk TIC-a in preverjanje aktualne ponudbe	6
2.3 Vodni viri v občini Komen	9
2.4 Zdravilne rastline in trajnostna naravnost	11
3. PROGRAM	17
4. PROGRAM PONUDBE (PO)ZDRAVI KRAS	20
5. OPIS PONUDBE (PO)ZDRAVI KRAS	22
5.1 Najava oz. rezervacija	22
5.2 Zbiranje, pozdrav in razdelitev daril	22
5.3 Izvedba tematskega pohoda	22
5.4 Izvedba delavnic	23
5.5 Nakup v mobilnem borovem kotičku	23
5.6 Slovo obiskovalcev	24
6. TRŽENJE	25
6.1 Oglaševanje turistične ponudbe (PO)ZDRAVI KRAS	25
6.2 Turistični spominek	25
7. PREDSTAVITEV NA TURISTIČNI TRŽNICI	26
7.1 Predstavitev turističnega proizvoda	26
7.2 Stojnica na tržnici	26
7.3 Vabilo na stojnico	26
7.4 Degustacija vode z okusom	26
7.5 Nagradna igra	26
7.6 Delavnica izdelave vetrnice (Škratji Kras)	26
8. ZAKLJUČEK	28
9. LITERATURA	30
10. PRILOGE	31
KAZALO TABEL	64
KAZALO SLIK	65

1. UVOD

Naša šola že tradicionalno sodeluje na festivalu Turizmu pomaga lastna glava, saj se komenska občina s Štanjelom lahko pohvali s turizmom in naloga nas, učencev, je, da se tega zavedamo in iščemo priložnosti za izvirno turistično ponudbo.

Letos smo to tradicijo skoraj prekinili, saj je bila naša prva misel ob naslovu Voda in zdravilni turizem: »Saj mi vode nimamo.«

»Ali je res, da je nimamo? Seveda jo imamo.«

Zaradi zgradbe kamenin, apnenca, je naša voda skrita v podzemlju kot podtalnica. Tam pa je nam, ljudem, skorajda nevidna.

Komenski vodovod, ki ima črpališče v Brestovici, ima precejšnje količine vode, s katerimi oskrbuje veliko ozemlje Primorske, naše vasi pa se lahko pohvalijo z vaškimi štirnami in kali. To je voda na našem Krasu.

»Je ta voda povezana z zdravjem?« »Je.«

Ob besedi zdravilstvo smo najprej pomislili na zdravilne rastline, ki jih najdemo na Krasu (sivka, šetraj, rešeljika ...), na podjetje Biovis z izdelki Biostile (združuje prehranska dopolnila, kozmetiko in čaje, katerih glavno vodilo je učinkovita pomoč pri ohranjanju zdravja in zdravega življenjskega sloga sodobnega človeka) ter na različne ponudnike nege telesa (masažni in kozmetični saloni) in duha (terapija z osli).

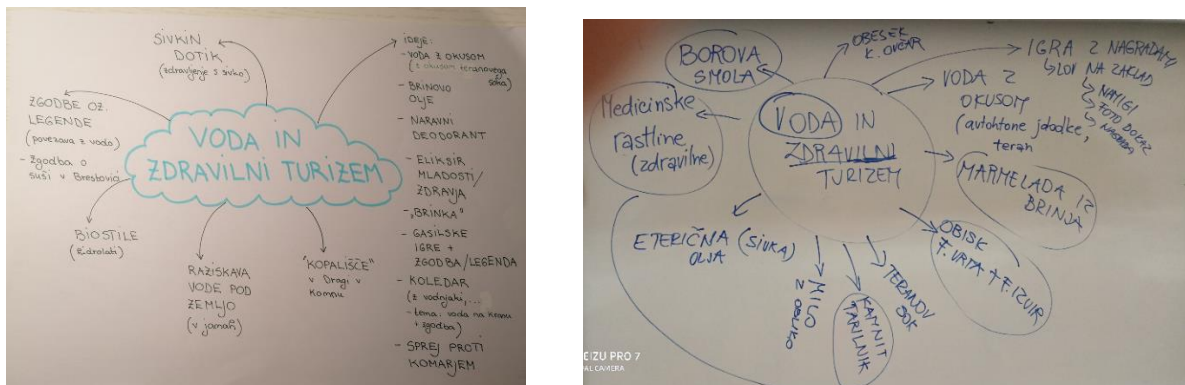
Ampak, vse to je že poznano. Raziskovalni duh nam ni dal miru. Želeli smo najti nekaj izvirnega, drugačnega.

2. GLAVNI DEL

2.1 Viharjenje idej

Ko smo si opomogli od prvega presenečenja ob naslovu letošnje teme raziskovalne naloge, smo začeli z zbiranjem idej. Vsaka ideja je bila dobrodošla, pa četudi je bila nenavadna.

Po prvi zadregi smo vseeno našli nekaj točk, vezanih na vodo in zdravje, ter tako na centralni šoli kot na podružnici oblikovali plakat, ki je bil osnova za nadaljnje delo in raziskovanje.

Slika 1: Viharjenje idej – učenci 8. razreda na centralni šoli in učenci 5. in 6. razreda na podružnični šoli

2.2 Obisk TIC-a in preverjanje aktualne ponudbe

Kljub epidemiološki situaciji smo se odločili, da se srečamo z nekaterimi posamezniki. Ustni viri so bili in bodo vir mnogih informacij. Skrbijo, da informacije krožijo. Bogat vir informacij je vedno bil turistično-informacijski center, zato smo se odločili, da ga obiščemo.

Tam so nam povedali, da imajo dve ponudbi, vezani na vodo na Krasu. Ena je pohod po Poti devetih kalov v okolici vasi Kobjeglava in Tupelče. Druga ponudba je vezana na arhitekta Maksa Fabianija in njegovo sprehajalno pot, ki zajema izvir na rodni domačiji v Kobdilju ter Ferrarijev park v Štanjelu z znamenitim zajetjem ter vodnim sistemom po vasi.

Poudarili so pomembnost oskrbe z vodo za celo vas, za kar se je trudil Maks Fabiani, in omenili idejo o zdravilišču za pljučne bolezni. Ferrarijev vrt je bil namreč terasasto zasnovan kot park ob sanatoriju za pljučne bolezni, ki naj bi ga vodil Fabianijev prijatelj, zdravnik Enrico Ferrari iz Trsta.

Slika 2: Srečanje s predstavnikom TIC-a Štanjel

Pot devetih kalov

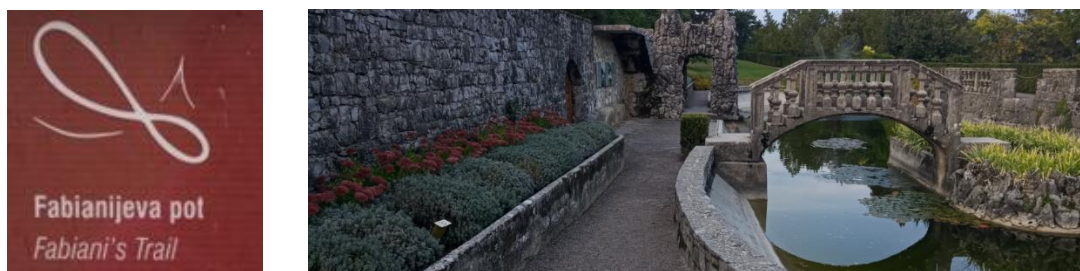
Je krožna tematska pot v okolici vasi Kobjeglava in Tupelče, ki pelje mimo devetih obnovljenih vodnih virov – kalov (Lokva, Kal pri Čotnih, Stari kal, Ilovca, Počivala, Lukvica, Dolc, Tupelski kal, Zavrhk). Kali so bili včasih namenjeni napajanju živine med pašo na kraški gmajni in so bili za Kraševce neprecenljivi.

Pot poteka po makadamu in je nezahtevna. Traja približno dve uri in je dolga 8 km. Priporočljiva je pohodniška oprema. Natančnejši opis je v PRILOGI 1.

Fabianijeva pot

V 3 km dolgo pot je povezanih več krajših sprehajalnih poti, ki potekajo med vasema Štanjel in Kobjelj. Priznani arhitekt Maks Fabiani je tu živel in ustvarjal med prvo in drugo svetovno vojno. Ferrarijev vrt z umetnim jezercem in vodovodnim sistemom, Ferrarijeva vila, stopnišča, drevored, razgledišča in celo čebelnjak so delčki, ki predstavijo ustvarjalnost arhitekta. Sprehod se lahko podaljša vse do Fabianijeve rojstne hiše.

Za pohod po Fabianijevi poti je potrebna dobra ura. Pot je nezahtevna. Natančnejši opis je v PRILOGI 2.

Slika 3: Smerna tabla za Fabianijevo pot ter Beneški mostiček z bazenom v Ferrarijevem vrtu

Tako smo dobili dve glavni niti našega produkta: tematsko pot ter povezavo z Maksom Fabianijem. Nadaljevali smo z raziskovanjem tematskih poti in sami odkrili še naslednjo ponudbo.

Škratji Kras

Je krožna pravljичno-doživljajska pot v okolici Štanjela, ustvarjena z namenom, da pri obiskovalcih spodbuja pohodništvo, domišljijo in ustvarjalnost. Omogoča jim spoznati Komenski Kras ter pri velikih in majhnih udeležencih razvija trajnostno naravnost, pozitiven odnos do okolja in varovanja narave.

Pot po makadamu in asfaltu je dolga 3,4 km, je nezahtevna in traja približno dve uri in pol z vmesnimi postanki na zvočni klopi, ob kalu, različnih lesenih kipih palčkov in kraškega ovčarja. Zbrani pečati (zbirajo se v beležki, ki jo je možno kupiti v Baru Zoro v Štanjelu) in rešen čarobni izrek otrokom, potem ko prehodijo pot, prinesejo krasno nagrado, ki jo dobijo v TIC-u Štanjel na gradu Štanjel.

Pot je namenjena družinam, šolam in vrtcem ter vsem, ki iščejo urejene poti z zgodbo in izvirna doživetja v naravi. Natančnejši opis je v PRILOGI 3.

Pot so raziskovali učenci 5. razreda. Njihovi komentarji:

Melani Š.: »Všeč mi je bilo na travniku ustvarjalniku, pri škratici Burji in na škratji stezi s kraškimi ovčarjem.«

Tit M.: »Na pohodu so mi bili všeč škrati iz lesa in preža za lovce, ki smo jo videli.«

Miha Š.: »Všeč mi je bilo, da smo bili na prostem, da smo si lahko dali žige. Všeč mi je bil kraški ovčar.«

Nikita T.: »Všeč mi je bilo pri metuljevem kalu in na zveneči klopici. Je kot tolkalo.«

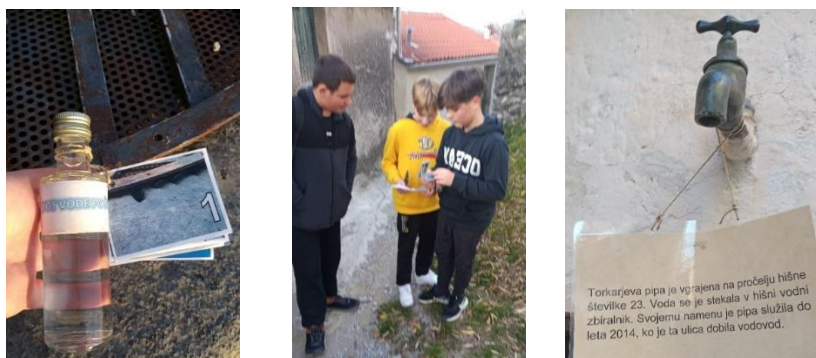
Slika 4: Na klopi ob metuljevem kalu

Pot vode po Štanjelu

Voden sprehod po vasi usmerja k sproščnemu opazovanju detajlov, povezanih z vodno oskrbo v vasi nekoč in danes. Igra obsega iskanje enajstih vodnih točk s pomočjo slik detajlov, ki so na steklenički, ki jo prejmeš na začetku raziskovanja. Raziskovanje poteka po starem delu vasi Štanjel, po Ferrarijevem vrtu in po sprehajalni poti. V bližini vsake točke je označba z imenom in opisom vodne točke. Podčrtano črko na opisu vodne točke vpišeš na učni list, ki ga prejmeš na začetku raziskovanja. Na koncu raziskovanja dobiš geslo.

Raziskovalni sprehod traja predvidoma dobro uro.

Obiskali smo gospo Vlasto Markočič, turistično vodičko, oskrbnico Kraške hiše in galerije, ki je kot ponudbo za otroke, ki obišejo Štanjel, oblikovala raziskovalno igro z naslovom Pot vode po Štanjelu. Nismo si mogli kaj, da ne bi dečki takoj začeli z dekliško skupino tekmovali, kdo bo prej našel vse vodne točke. Ene nismo našli, zato smo geslo kar uganili.

Slika 5: Terensko delo – delavnica Pot vode po Štanjelu

Ob simpatičnih stekleničkah z vodo smo dobili idejo, da bi lahko tudi sami oblikovali vodo z okusom, ampak ne z okusom po sivki, šetrajju, rešeljiki ... , ker so te rastline in njihove zdravilne učinkovine že zelo poznane.

Slika 6: Zbrani ob štirni pri Kraški hiši v Štanjelu

Nikakor nismo pozabili na naše prednike. Zagotovo je ena najbolj prepoznavnih štirn, kot jim rečemo Kraševci, vodnjak na vaškem trgu ob Kraški hiši v Štanjelu.

Vasi na Krasu so že v preteklosti vodo cenile kot dragocen vir življenja. Ob vodnih zajetjih, štirnah in kalih se je tudi odvijalo družabno življenje naših prednikov. Njihovo število je bilo odvisno od števila prebivalcev, števila živine in drugih potreb. Ker je voda na Krasu od nekdaj dragocena dobrina, smo se odločili pobliže raziskati število vaških vodnjakov in korit v posameznih vaseh (PRILOGA 4).

Nastale so čudovite fotografije, ki bi jih lahko uporabili za izdelavo koledarja.

2.3 Vodni viri v občini Komen

Na Komenskem Krasu sta dve vaški skupnosti (VS), ki se lahko pohvalita z vodnim virom in sicer VS Brestovica pri Komnu in VS Gornja Branica.

V pogovoru z gospodom Vidom Antoničem iz Brestovice smo izvedeli, da je v podzemlju Komenskega Krasa velika zaloga pitne vode. Pri raziskavi vodnih virov na območju Brestovici je sodelovalo nekaj vaščanov. Tako so že leta 1974 skupaj z Geološkim zavodom opravili raziskave Drče jame in jame Dolenjce v Gornji Brestovici. V zaselku Klariče, tik ob državni meji, so tri vrtine, ki so vkomponirane v gradbeni objekt. Črpališče Klariči se nahaja na nadmorski višini 16 metrov, vodnjaki pa segajo več kot 70 metrov v globino. Od leta 1984 so Klariči eden izmed glavnih virov vode za Kras in Obalo.

Gospod Antonič nam je povedal tudi, da so pri raziskavah podzemnih voda naleteli na zanimivo odkritje, in sicer človeško ribico. Ne ve pa, če o tem obstajajo zapisi. Za informacijo smo povprašali še predsednika TD Brest iz Brestovice in hkrati predsednika VS Brestovica, gospoda Staneta Šviglja. Posredoval nam je zapise in fotografije. Kasneje smo zapise našli tudi na spletnih straneh Kraškega vodovoda.

V zapisniku piše, da je 8. 6. 1975 potekala tretja akcija v Drči jami. V njej so sodelovali člani Jamarskega društva Sežana in potapljači Jamarske potapljaške sekcije JZS Ljubljana. Akcija je potekala z namenom raziskovanja sifonov – iskanja novih virov pitne vode.

Pri tem so naleteli na novo odkritje – tudi v tem delu podzemnega sveta živi človeška ribica. V peti akciji, 13. 9. 1975, je potapljač Marko Kraševac na petnajstih metrih globine ulovil človeško ribico in jo prinesel na površje. V tistem trenutku je bil to edinstven primer, da je bila človeška ribica prijeta v globini, ki je pod morskno globino.

Slika 7: Človeška ribica iz Drče jame in črpališče Klariči

Gospod Vid Sorta iz Kodretov nam je povedal, da je bilo življenje prebivalcev ob reki Branici vedno vezano na njihovo reko. Komenska občina je edina kraška občina, ki doživi tudi poplavo. Ob velikih deževjih namreč reka Branica tudi poplavi.

Vsaka vas (Čehovini, Dolanci, Trebižani, Koboli, Kodreti) je imela svoje zajetje – ver'n. Pitna voda je bila v Branici dosegljiva v vodnjakih in na koritu (v Čehovinih). Vodo s korita so uporabljali v hiši za kuhanje in pitje ter za zalivanje. Tudi ljudje iz drugih vasi so hodili po vodo na korito, v Čehovine.

Otroci so vodo iz potoka izkoriščali predvsem za otroške vragolije in si kot nadomestek za počitnice na morju v globljih predelih potoka naredili nekakšna kopališča. Imeli so »Portorošk«, »Vejo« in nekoliko dlje proti Braniku še »Z'vivnco«. Tudi otroci iz drugih vasi so prihajali v Branico na kopanje. To je bil vodni turizem nekoč. Še dandanes imajo otroci na tak način urejen »Golaš«, ki je ime dobil po barvi vode, ko je le-ta razmešana.

Slika 8: Korito (pitnik) v Čehovinih

Nekoliko iz vasi Dolanci se nahaja tudi zdravilni izvir, ki ga imenujejo Lenišče. Izvir je v strugi potoka. Krištof Kovač iz 6. b je o zdravilnem izviru zapisal rek, ki še dandanes kroži med ljudmi. Pravi takole: »Če so fantje pili vodo iz izvira in če so se punce kopale v njej, so se doma imeli bolj radi.«

Še ena posebnost je znana. Na Podlasih je še danes vidno poslopje črpališča za parne lokomotive. Štirna črpališča se nahaja v Štanjelu nad predorom železnice Sežana–Nova Gorica.

Slika 9: Štirna nad predorom za potrebe železnice – parnih lokomotiv

Človeška ribica v naši občini – to zanimivo bitje bi lahko povezali z vodo. Voda v Čehovinih je pitna in vsem mimoidočim vedno na razpolago. Kaj pa, če bi ji dali okus in seveda prepoznavno ime?

2.4 Zdravilne rastline in trajnostna naravnost

Da bi oblikovali turistični izdelek, vezan na vodo in hkrati na značilnost naše domače pokrajine, smo raziskovalno delo razširili na rastlinstvo Krasa.

Prvo idejo smo dobili pri našem pesniku, Srečku Kosovelu, ki je napisal veliko pesmi o borih (Videl sem bore rasti, Vas za bori, Vaza z bori, Temni bori, črni bori ...). Ideja o tej drevesni vrsti se je okrepila, ko smo izvedeli, da je tržaški zdravnik Enrico Ferrari, prijatelj družine Maksa Fabianija, imel načrte, da bi v Štanjelu zgradili sanatorij za pljučne bolnike. Mnogim svojim pacientom je svetoval sprehode po Štanjelu (Krasu) tudi zaradi zdravilnih učinkovin borovcev.

Rdeči bor (*Pinus sylvestris*) je odporen iglavec, ki prenaša ekstremne razmere. Veter, sonce in suša mu skoraj ne pridejo do živega. Veje pri mladih drevesih izraščajo v venci, pri starejših drevesih pa venci niso izraziti. Drevesa, ki rastejo na prostem, niso visoka in imajo krošnjo, ki je podobna hrastovi.

Črni bor (*Pinus nigra*) je vedno zeleno iglasto drevo. Krošnja je pri mlajših drevesih široko valjasta, kasneje postane dežnikasta. Koreninski sistem je razvejan in močan.

Navezali smo stik z Zavodom za gozdove Slovenije, območno enoto Sežana, in gospod Bogdan Magajna nam je posredoval podatke o pogozdovanju Krasa s črnim borom ter nam posredoval kontakt gospe Branke Gasparič, ki nam je priskrbelo sadike črnega bora. Omenil je izdajo priložnostne razglednice Črni bor (PRILOGA 5). Borovo pogozdovanje poteka v občini predvsem na območjih požarov, le da je pred tem potrebno teren predhodno očistiti. Opozoril nas je, da je bor podvržen obolenju s prelcem, ki je v zadnjem obdobju zelo razširjen. Pinijev sprevodni prelec je vrsta metulja, ki v gozdovih ne povzroča posebne škode, njegove dlakave gosenice pa ogrožajo zdravje ljudi in živali.

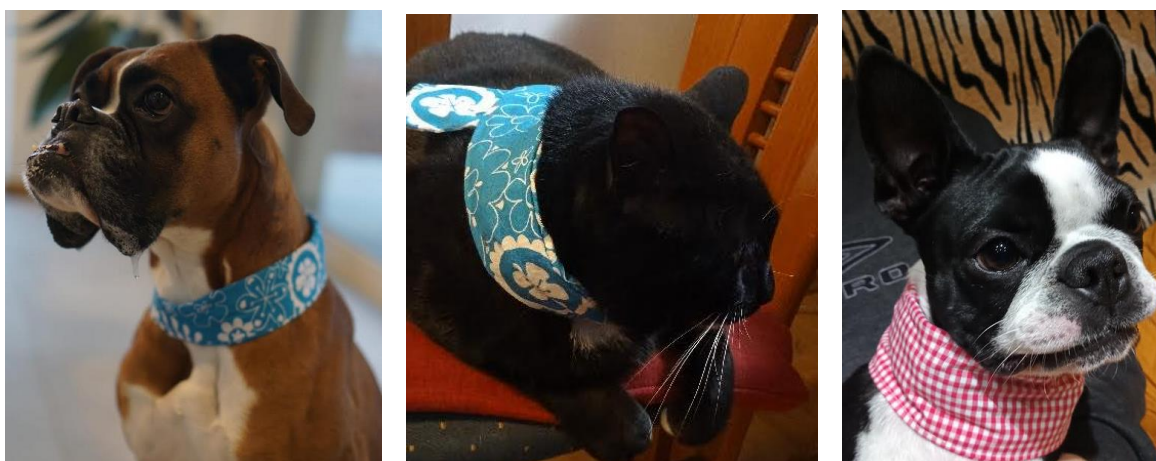

Slika 10: Gosenično gnezdo na boru pred šolo

Pri prebiranju literature o zdravilnih učinkih bora smo naleteli na podatek, da so ameriški staroselci z iglicami bora polnili pokrivala, da bi z njimi odgnali uši in bolhe.

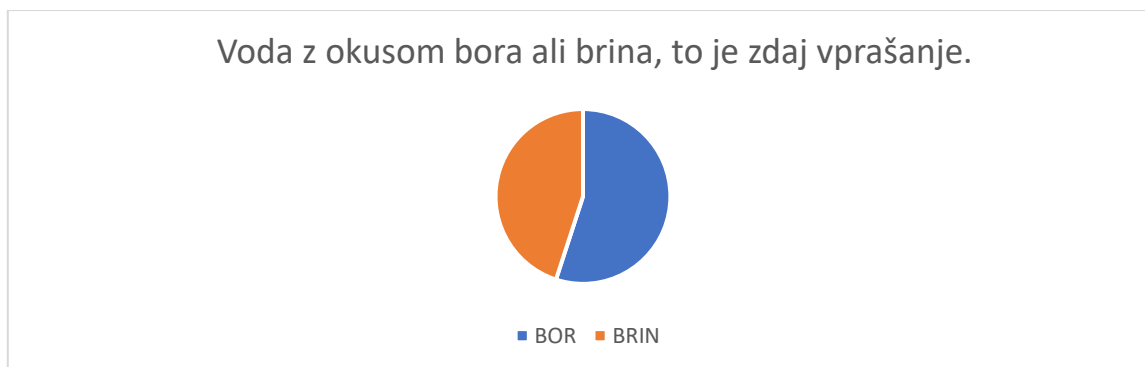
Nastala je ideja, da bi izdelali šal za naše štirinožne kosmatince, popotnikom pa ponudili vodo z okusom. Voda z okusom bora ali brina? To je zdaj vprašanje.

Da bi bili še trajnostno naravnani, smo sklenili reciklirati odpadno blago in izdelati šal z borovim polnilom. Šivanja smo se lotili z velikim navdušenjem in nastali so zanimivi primerki šalov. Da bi bili primerni za vse vrste psov, smo dolžino prilagodili z našitki ježka. Seveda smo šale tudi preizkusili na naših ljubljenceh.

Slika 11: Modna revija naših hišnih ljubljencev

Izvedli smo degustacije med člani krožka. Vsak okuševalec (12 nas je bilo) je podelil boljšemu napitku dve točki in slabšemu napitku eno točko. Zbrane točke prikazuje naslednji graf.

Grafikon 1: Število zbranih točk na degustaciji napitkov

Zmagal je okus bora. Po večkratnem poskušanju smo se odločili, da bomo vodo za tiste, ki jim nekoliko trpek okus ne bi bil všeč, sladkali še s kraškim medom.

Navdih za ime vode (z okusom) smo dobili v pesmi Miroslava Košute. Strinjamo se z njim: Na Krasu je krasno.

Miroslav Košuta: Na Krasu je krasno

Na Krasu je krasno –
nikdar ni prezgodaj,
nikdar ni prekasno:
vse je zmeraj o pravem času,
na Krasu.

Na Krasu je krasno –
nikdar ni pretiho,
nikdar ni preglasno:
vsi so zmeraj na dobrem glasu,
na Krasu.

Odločili smo se za tri produkte z imenom KRASna.si:

- voda iz Brestovice v črno-beli podobi, saj je za človeško ribico vse črno-belo,
- voda iz Čehovinov z okusom bora v zeleni podobi, saj je bor drevo, ki je vse leto zeleno,
- voda iz Čehovinov z okusom bora in kraškim medom v barvah čebele.

Vodo bi polnili v steklenice (podrobnejše informacije o vsebini so v PRILOGI 6), ki so primerne za večkratno uporabo. Če pa posameznik ne vidi več možnosti uporabe, jih odvrže v ustrezen zabojnik, saj se steklo lahko reciklira. Pri grafični podobi kolekcije nismo pozabili na ruj in spet poudarjamo, da je jeseni na Krasu najlepše. Kras namreč dvakrat sveti – spomladi in jeseni.

S kolekcijo vod »KRASna.si« želimo ljudem sporočiti tri stvari:

1. Vsak, ki pije to vodo, je KRASEN. V teh epidemičnih časih najbrž redko slišimo besede KRASEN SI, KRASNA SI, vemo pa, da so takšne in podobne besede zdravilo za vsako dušo.
2. Na Krasu je krasno, zato pridite POZDRAVIT KRAS.
3. Bodimo srečni in hvaležni, da lahko pijemo (kraško) KRASno naravno vodo iz pipe ali pitnika.

Naše none gotovo poznajo kakšne zdravilne učinkovine bora. Morda jih malo prevetrimo in ponudimo drugim.

Bor s svojim vonjem pričara prijetno (praznično) vzdušje in spodbuja dobro razpoloženje. Zamislili smo si obeske, ki so okrask in zdravilo. V avtu jih lahko obesimo na notranje ogledalo ali pa postavimo neposredno pred ventilator avtomobilskega gretja. V stanovanju jih lahko obesimo/položimo na radiator. Uporabimo jih lahko za inhalacije, kopel, čaj, sirup ... Več v PRILOGI 7.

Slika 12: Osvežilec prostorov iz borovih iglic

Poskrbeti moramo, da bo bor še vedno rasel na Krasu. Tudi pred šolo bi lahko imeli borov gozdiček. S storži in iglicami bora bi se dalo izživeti ustvarjalnost in narediti različne uporabne izdelke.

Bor smo želeli vzgojiti tudi sami iz semena in na spletu smo našli lično idejo za to. Cele storže smo zasadili v zemljo in opazovali rast. Bili smo neučakani. Iz gline smo oblikovali še okrasni lonček. Ker gre za drevo, ki raste iz lonca, bi mu Japonci rekli bonsaj, mi smo ga poimenovali BORsai.

Slika 13: BORsai

O bonsajih smo se pozanimali pri gospodu Ivanu Jančarju iz Tomačevice, ki se je z bonsaji začel ukvarjati leta 1989. Kot prelomnico svojega hobija je navedel srečanje z angleškim veteranom bonsaja, Danom Bartonom. Po njegovi zaslugi se je začel ukvarjati s črnim borom, ki je do takrat zanj predstavljal težko obvladljivo drevesno vrsto.

Da bo naša okolica zelena in zrak čist, smo se odločili tudi za zasaditev okolice šole s sadikami bora. Za začetek smo zasadili tri sadike bora.

Slika 14: Zasaditev treh borovih dreves 18. 2. 2022

Na Krasu je bila včasih navada, da se je namesto smreke okrasilo bor oz. brin. Zaradi trajnostnega vidika in skrbi za ohranjanje narave se večina ljudi odloča za umetno novoletno drevesce, ki (navidezno) deluje manj škodljivo za naš planet.

Zagotovo velja, da sveže novoletno drevo prinese s svojim aromatičnim vonjem v hišo drugačen pridih praznikov. Sečnja dreves v ta namen je prepovedana, tako da bi bil rastoč bor dobrodošla in prava rešitev. Ob večjih sadikah bora smo dobili zamisel za najem bora.

Slika 15: Borova sadika v loncu (osebni arhiv gospoda Ivana Jančarja)

Trenutno borove sadike gostujejo pred šolo v cvetličnih loncih, ki smo jih prinesli od doma, namesto da bi kupili druge.

Slika 16: Okrašen božični bor

Kot rezultat različnih metod dela in raziskovanja smo oblikovali ponudbo, ki predstavlja že poznani Kras z zdravilnim pridihom. Povezali smo vodo, Kras, bore, Srečka Kosovela in Maksa Fabianija. Zbrane informacije smo strnili v zgodbo PO(ZDRAVI) KRAS.

Kadar nekoga srečamo, ga pozdravimo in s tem smo začeli tudi mi – vabimo posameznike, družine in skupine s štirinožnimi prijatelji, da pridejo na srečanje s Krasom in POZDRAVIJO KRAS.

Beseda POZDRAVITI pa ima tudi drugi pomen – v smislu zdravilnega učinka. Tukaj izpostavljamo bor in njegove zdravilne učinkovine z željo, da obiskovalca (P)OZDRAVI KRAS.

Ponujamo:

- *pohod po tematski poti v prečudoviti naravi v družbi vode in/ali bora v vseh letnih časih. Za popotnico bodo udeleženci prejeli uporabno darilo zase in za svojega štirinožnega kosmatinca,*
- *delavnice, v katerih lahko raziskujejo Pot vode v Štanjelu in/ali poskrbijo, da košček Krasa (BORsai) odnesejo domov in/ali pa prispevajo majhen delček k preživetju človeka in drugih živih bitij na tem planetu z zasaditvijo bora,*
- *(spletni) nakup izdelkov, tudi kolekcije vod KRASna.si. Ker vsi nimajo možnosti priti na Kras, smo se odločili ponuditi izdelke, ki jih lahko kupijo na kraju samem ali naročijo na dom z željo, da jih (P)OZDRAVI KRAS.*

3. PROGRAM

Naš turistični program (PO)ZDRAVI KRAS je enodnevno turistično doživetje, ki ga bomo oglaševali kot enodnevni pobeg na Kras. Trajanje programa je odvisno od želj posameznika v okviru naše ponudbe.

Naša ponudba zajema:

- tematski pohod po označeni poti v občini Komen:
 - Fabianijeva pot (v izvedbi TIC-a Štanjel je plačljiv),
 - Pot devetih kalov,
 - Škratji Kras.

Z njim bomo obiskovalcem na aktiven način poskušali približati Komenski Kras in njegove pokrajinske značilnosti, zgodovino in arhitekturo. Za popotnico bodo prejeli vodo s kolekcije KRASna.si – svežo naravno kraško vodo. Hkrati jim bomo razkrili zgodbo nastanka prejete vode in predstavili preostali del kolekcije.

Če se jim na sprehodu pridruži pasji prijatelj, bo le-ta za popotnico dobil KRASni šal, ki odganja uši in bolhe.

- izvedbo delavnic:
 - zasaditev drevesa na Krasu (pogozdovanje),
 - zasaditev bora s Krasa v lonček (BORsai),
 - Pot vode v Štanjelu (v izvedbi gospe Vlaste Markočič je plačljiva).

Zaradi naravnih sovražnikov rastline ter posega človeka v naravo se število borov na Krasu zmanjšuje, zato smo razmišljali trajnostno. V dogovoru z Zavodom za gozdove Slovenije, območno enoto Sežana, smo spoznali območja, kjer je potreba po novih sadikah (predvsem na območjih pogorišč). Udeleženci pohoda bi imeli možnost zasaditve drevesa ali na pogoriščih ali pa pred šolo, kjer si želimo borov gozdček. Na njihovo željo bi zraven poslušali deklamacije pesmi o borih Srečka Kosovela (PRILOGA 8).

Zaradi zdravilnih učinkov bora na dihala je priporočljivo, da se na območju tega iglavca zadržujemo več časa. Za tiste, ki ne živijo na Krasu, smo pripravili posebno delavnico, v kateri bi pripravili svoj tako imenovani BORsai. Besedo 'bonsai' bi lahko iz japonščine prevedli kot 'posajen v posodo'. Na delavnici bi v posebno posodo posadili drevo, črni bor, ki bi ga udeleženci odnesli domov.

- nakup izdelkov v borovem kotičku:

Na zaključni točki programa bi postavili tako imenovani mobilni borov kotiček, v katerem bi udeleženci lahko kupili izdelke in tako odnesli košček Krasa domov, da jih KRAS (P)OZDRAVI. Ponudili bi:

- BORsai

Gre za poseben darilni paket, v katerem je vse potrebno za posaditev svojega BORsaija. V lični vrečki bodo kupci prejeli zemljo, borov storž s semeni in posodico za zasaditev s priloženimi navodili (PRILOGA 9). Nakup priporočamo tistim, ki imajo težave s prehladnimi obolenji ali astmo. Izdelek POZDRAVI in OKRASI.

- KRASni šal

Ljubitelji psov oz. mačk bodo imeli možnost nakupa borovih šalov v različnih vzorcih in velikostih. Izdelek POZDRAVI in OKRASI. Kot predstavitveni model smo uporabili risbo kraškega ovčarja, ki je edina slovenska avtohtona pasma psov.

- kolekcijo treh različnih vod z imenom KRASna.si

Zraven že omenjene vode KRASna.si smo se odločili za prodajo še dveh vod. Vode iz črpališča Čehovini, z okusom bora, ter vode iz Čehovinov, z okusom bora in kraškim medom. Z vodo z okusom bora bomo poskrbeli, da bodo kupci na izviren in izkustven način spoznali okus kraškega črnega bora.

- naravni osvežilec prostorov

Naravni osvežilec prostorov je namenjen tako za hišo ali stanovanje kot za avto ali savno. V paketu so trije primerki, dodani pa so recepti za sirup za izkašljevanje, čaj iz borovih iglic, pesto iz borovih vršičkov, napitek iz borovih vršičkov ter čaj iz poganjkov. Ne manjkajo navodila za kopel in inhalacije.

- sadike bora

V božičnem času je na Krasu tradicija, da se okraši bor namesto smreke ali jelke. Ker ljudje pogosto posekana božična drevesa zavržejo, smo se odločili za projekt RENT-A-BOR. Mi bi skrbeli za vzgojo sadik bora, ki bi jih posadili v cvetlične lonce. Lonce s sadikami bi uporabili za mobilne borove kotičke (za »ograditev« mobilne trgovine) na zaključni točki programa, hkrati pa bi bile sadike na razpolago za (kratko)trajen najem. Kadar bi se ljudje svojega bora naveličali ali bi skrb zanj postala prezahtevna, bi zanj našli mesto na kraških tleh – ali bi bil namenjen za izposajo ali pa bi postal sadika za pogozdovanje. Sadiki bi dodali galerijo fotografij, na katerih so ideje za izdelavo okraskov (PRILOGA 10).

Slika 17: Okraski iz bora za božični bor

Materiali, ki jih bomo potrebovali pri izvedbi in trženju naše ponudbe ter pri pripravi turistične tržnice, in stroški, povezani z njimi, so:

MATERIAL	KOLIČINA	STROŠKI	OPOMBE
stekleničke 0,5 l	3	4,50 €	trgovina Bazar
tekstilna vrečka	10	5,00 €	trgovina Tedi
keramični lonček s podstavkom	5	6,00 €	Agrooskrba Sežana
papirnata vrečka	10	2,00 €	trgovina Tedi
blago, sukanec	/	/	reciklaža
špaga vrvica	1	2,00 €	Agrooskrba Sežana
šeleshamer A4	30	5,00 €	Biro Center
plastične lončnice	/	/	ponovna uporaba
das masa	3	8,10 €	www.hobbyart.si

Tabela 1: Odhodki za pripadajočo ponudbo

4. PROGRAM PONUDBE (PO)ZDRAVI KRAS

a) Splošno o ponudbi

Obiskovalcem ponujamo paleto tematskih doživetij Krasa, primernih tako za družine in skupine kot tudi za individualne obiskovalce. Pohodu dodajamo izvedbo delavnic in nakup turističnih proizvodov po lastni izbiri.

b) Naslovnik ponudbe

Ponudba je primerna za vse, ki se želijo v naravi sprostiti, naužiti svežega zraka, biti ustvarjalni, se ob vsem tem zabavati ter odnesi košček Krasa domov. Pohodi niso zahtevni, torej ovir ni. Posebej vabimo tiste, ki imajo težave z astmo, in tiste, ki imajo pse – ti se jim seveda pridružijo na pohodu.

c) Lokacija

Izvedba pohoda z dodatnimi aktivnostmi je vezana na izbor tematike pohoda. Pohod po Fabianijevi poti, Vodna pot po Štanjelu in Škratji Kras imajo izhodišče v Štanjelu. Pot devetih kalov začne v Kobjeglavi. Vsa štartna mesta imajo urejena parkirišča.

č) Čas izvedbe

Čas izvedbe je primeren v vseh letnih časih, zagotovo pa je najlepši v jesenskih mesecih zaradi obarvanosti kraške pokrajine z rujem. Odsvetujemo udeleževanje v vetrovnih in deževnih dneh.

d) Cena

Cena programa je odvisna od izbire pohoda, delavnic in nakupa izdelkov, kar je v domeni posameznika. Možna je izvedba v samostojni obliki, ki je brezplačna, nakupe izdelkov pa je možno opraviti preko spletne strani OŠ Komen, zavihka (PO)ZDRAVI KRAS.

e) Časovnica programa

Časovnica je odvisna od izbora tematske poti, saj so le-te različno dolge, ter od izbire delavnic. Okvirni program je sledeč: zbiranje na dogovorjeni lokaciji, pozdrav in razdelitev daril, pohod po tematski poti, odmor za malico, izvedba delavnic, nakup v borovem mobilnem kotičku, slovo in odhod domov.

f) Sodelavci

Izvedba ponudbe programa je odvisna od sodelovanja z zunanjimi izvajalci, in sicer s TIC-em v Štanjelu, Društvom Kraški slavček iz Kobjeglave, turistično vodnico Vlasto Markočič (avtorico raziskovalne poti Vodne poti po Štanjelu), Zavodom za gozdove Slovenije, OE Sežana, ter Zavodom za kulturo, izobraževanje in šport Škratelj.

g) Dejavnosti

- vodeni ali individualni tematski pohodi,
- ustvarjalne delavnice (BORsai, zasaditev bora v naravo),
- nakup izdelkov,
- izkustveno doživljanje Krasa, zabava in druženje.

h) Ostalo

- **Število obiskovalcev**

Priporočamo izvedbo v skladu z aktualnimi priporočil NIJZ, da bi preprečili širjenje nalezljivih bolezni.

- **Oprema**

Pohodi so nezahtevni. Priporočamo visoke pohodne čevlje, da zaščitijo gležnje pred zvini. Svetujemo tako imenovani 'čebulni' način oblačenja – oblačenje v več plasteh, pri čemer ima vsaka plast svojo funkcijo. Prva vpija znoj, druga greje, tretja pa varuje pred vetrom, mrazom ali vlago.

- **Opozorilo**

Izpostavljeno drevo je bor, na katerem je vse pogosteje prisotna gosenica pinijevega sprevodnega prelca. Gosenice so najbolj aktivne v sončnih zimskih dneh ter marca in aprila. Na telesu imajo drobne, lomljive, strupene ožigalne dlačice, ki vsebujejo strupene snovi. Dlačice lahko pri ljudeh škodljivo delujejo na kožo, oči, dihala in lahko sprožijo sistemsko alergično reakcijo. Tudi pri živalih lahko neposreden stik s strupenimi dlačicami gosenic prelcev, bodisi pri zaužitju bodisi pri vdihu, povzroči močno otekanje ter vnetje sluznice ustne votline in jezika, pretirano slinjenje, oteženo dihanje in druge znake. Previdnost ne bo odveč.

- **Dovoljenja**

Posebna dovoljenja niso potrebna. Program ponudbe poteka izven voznih poti. O izvedbi pohoda v večji skupini (nad 20 ljudi) je dobro obvestiti policijo, reševalce in občino (sektor za promet in prireditve), za kar poskrbi spremljevalec.

- **Varovanje**

Spremljevalec, vodnik skupine (nad 20 ljudi), bo imel opravljen tečaj prve pomoči.

- **Prednosti programa**

Izpostavljamo:

- naravne kraške lokacije in edinstvene pravljичne dogodivščine (Škratji Kras),
- trajnostni razvoj – dejavnosti v sožitju z naravo (Pohod devetih kalov),
- izvedljivo v vseh letnih časih, a najlepše jeseni,
- usmerjen obisk vasi (Vodne točke po Štanjelu),
- izvedba prilagojena zahtevam obiskovalcev (Fabianijeva pot).

5. OPIS PONUDBE (PO)ZDRAVI KRAS

5.1 Najava oz. rezervacija

Ob prijavi (na telefonsko številko 05 731 89 20) obiskovalci izrazijo željo, katerega tematskega pohoda in katere delavnice se bodo udeležili, ter prejmejo potrebne informacije o izbrani ponudbi (pogoji, zahtevnost, trajanje, cena ...) in izhodiščni točki. Dogovorijo se za datum in uro izvedbe.

Spremljevalci na tematski poti, izvajalci delavnic ter prodajalci v mobilnem borovem kotičku so člani interesne dejavnosti. Spremljevalec, vodnik skupine, se pridruži skupini, če ima več kot 20 udeležencev. Imel bo opravljen tečaj prve pomoči in bo zaposlen na OŠ Komen.

V ekipi (člani interesne dejavnosti) se določi spremljevalce na tematski poti, ki pripravijo ustrezen reklamni material (v sodelovanju s TIC-em Štanjel). Dogovorijo se za morebitno spremstvo vodnika skupine (pripravi se paket prve pomoči) ter obvestijo policijsko postajo, zdravstveni dom in občino.

5.2 Zbiranje, pozdrav in razdelitev daril

Skupina spremljevalcev počaka najavljeno skupino obiskovalcev na izhodiščni točki tematskega pohoda ter jih pozdravi in seznanji s pogoji udeležbe. Predstavi jim zgodbo (PO)ZDRAVI KRAS ter jih seznanji z možnostmi nakupa turističnih produktov. Predstavi jim tudi vas, v kateri je izhodiščna točka pohoda. Obiskovalci dobijo tudi promocijski material, vezan na pohod, in darilni paket: kraška voda KRASna.si ter KRASNI šal za kužka.

5.3 Izvedba tematskega pohoda

Tematski pohod se izvede v dogovorjeni obliki, lahko se ga prilagodi starosti obiskovalcev ter željam posameznikov.

Tematski pohodi so:

- Pot devetih kalov,
- Fabianijeva pot (v izvedbi TIC-a Štanjel je plačljiv),
- Škratji Kras.

Cenik pohoda Fabianijeva pot v izvedbi TIC-a Štanjel: odrasli: 7,00 €; otroci od 6. do 15. leta: 5,00 €; dijaki, študentje in upokojeanci: 5,00 €***

**Cena velja za skupine odraslih nad 10 oseb, v primeru manjšega števila oseb velja enotna cena 70 €.*

***Cene veljajo za skupine otrok, študentov in upokojeancev nad 12 oseb, v primeru manjšega števila oseb velja enotna cena 60 €.*

Urnik je objavljen na njihovi spletni strani <https://www.visitstanjel.si/informacije/informacijski-center>.

Za voden pohod Škratji Kras se je potrebno dogovoriti z zavodom Škrateljč (na telefon 051 398 843 ali info@skrateljc.org).

5.4 Izvedba delavnic

Pogozdovanje

Borove sadike v cvetličnih lončkih bi zasadili na prej pripravljeno mesto. Tam bo obiskovalce pričakalo orodje in vse potrebno za zasaditev. Spremljevalec jih bo pospremil do lokacije in pomagal pri zasaditvi sadike.

Delavnica je brezplačna. Naš planet, skupaj z zanamci, nam bo hvaležen za vsako posajeno drevo.

BORSai

Spremljevalci pripravijo prostor za izvedbo delavnice ter priskrbijo potreben material: zemljo, das maso, storže s semeni, zemljo, mah, lopatke. Obiskovalcem demonstrirajo izdelavo okrasnega lonca ter zasaditev. Usmerjajo jih k ustvarjalnosti.

Cena delavnice je 2,00 € na udeleženca.

Pot vode po Štanjelu

Sprehod skozi igro učence usmerja k sproščenemu opazovanju detajlov, povezanih z vodno oskrbo v vasi nekoč in danes.

Delavnica Pot vode po Štanjelu v izvedbi gospe Vlaste Markočič je plačljiva. Na spletni strani sta objavljeni dve ceni, in sicer 1,50 € za učenca osnovne šole ter 2,00 € za dijake.

DEJAVNOST	CENA
Delavnica BORSai	2 € na udeleženca

Tabela 2: Prihodki s področja izvajanja delavnic

5.5 Nakup v mobilnem borovem kotičku

Ime izdelka	Cena izdelka	Slika izdelka
Krasni šal – šal za hišne ljubljence, ki odganja uši in bolhe. V različnih barvah, za samčke in samičke.	4 €	

Ime izdelka	Cena izdelka	Slika izdelka
<p>kolekcija kraških vod KRASna.si – voda z okusom bora, sladkana z medom ali naravna kraška voda</p>	<p>2 €</p>	
<p>darilni BORSai</p>	<p>4 €</p>	
<p>komplet treh naravnih osvežilcev prostorov</p>	<p>1 €</p>	
<p>RENT-A-BOR – sadika bora za (kratko)trajen najem</p>	<p>5 €</p>	

Tabela 3: Prihodki s področja prodaje izdelkov

5.6 Slovo obiskovalcev

Od obiskovalcev se poslovimo z željo po ponovnem snidenju oz. priporočilom, da o naši zanimivi in izvirni ponudbi povedo svojim prijateljem.

6. TRŽENJE

Naša turistična ponudba je hkrati tradicionalna, preverjeno uspešna ter izvirna in zanimiva, zato trdno verjamemo, da bo zaživela in obogatila turistično ponudbo našega kraja in Krasa v širšem smislu. V realizacijo ponudbe smo vložili veliko truda v upanju, da pripravimo nekaj novega, trajnostnega in o tem želimo seznaniti obiskovalce in okolico. Stavimo na to, da bomo uspešni in bomo pritegnili čim več obiskovalcev naših krajev.

6.1 Oglaševanje turistične ponudbe (PO)ZDRAVI KRAS

Našo turistično ponudbo bomo oglaševali:

- na spletni strani šole (objava raziskovalne naloge z vabilom na turistično tržnico),
- v TIC-u v Štanjelu,
- v občinskem časopisu Burja, ki ga prejmejo vsa gospodinjstva v občini Komen,
- v trgovini Tošč v Štanjelu, kjer prodajajo tudi spominke,
- s produktom RENT-A-BOR na dnevu šole,
- na turistični tržnici v Mercator centru (če bo izvedena).

6.2 Turistični spominek

Turistični spominek (brez koriščenja naše načrtovane turistične ponudbe) je lahko voda KRASna.si, BORSai, RENT-A-BOR ali krasni šal za hišnega ljubljénčka.

Spominki so trajnostno naravnani, saj gre pri RENT-A-BOR za ozaveščanje o pomenu ohranjanja narave, pri krasnem šalu za hišnega ljubljénčka pa gre za ponovno uporabo odsluženega blaga, ki spremeni svojo namembnost in postane uporaben za izdelavo koristnega pripomočka za zatiranje zajedavcev na hišnih ljubljénčkih, in sicer na čisto naraven način. Kot embalažo za vodo smo zaradi možnosti večkratne uporabe ter zaradi možnosti recikliranja izbrali steklenico.

7. PREDSTAVITEV NA TURISTIČNI TRŽNICI

7.1 Predstavitev turističnega proizvoda

Na turistični tržnici bodo v ospredju naše ponudbe voda z okusom bora ter izvorni načini uporabe bora, borovih iglic v povezavi z organiziranimi tematskimi pohodi. Obiskovalci naše stojnice bodo lahko sodelovali v nagradni igri in si pridobili lepe nagrade, ki smo jih pripravili zanje.

7.2 Stojnica na tržnici

Pot do naše stojnice (mize) bo predstavljal borov drevored (sadike bora iz ponudbe RENT-A-BOR). Ob stojnici bomo obiskovalcem predstavili vodo z okusom z možnostjo degustacije le-te. Razstavili bomo BORSaije, tako v darilni kot tudi okrasni izvedbi. Na ogled (na plišastem psu) bo tudi ponudba KRASnih šalov za hišne ljubljence s polnilom iz borovih iglic.

7.3 Vabilo na stojnico

Določeni posamezniki bodo obiskovalce Mercator centra vljudno vabili k obisku naše stojnice ter jim predlagali sodelovanje v delavnici oz. pri nagradni igri.

7.4 Degustacija vode z okusom

Določen član interesne dejavnosti Turizem bo obiskovalcem naše stojnice predstavil pripravo vode z okusom ter jim ponudil možnost degustacije. Obiskovalci bodo imeli možnost degustacije dveh vod z okusom, in sicer vode z okusom bora ter s kraškim medom sladkane vode z okusom bora. Predstavljeni jim bodo tudi recept za pripravo sirupa iz borovih vršičkov in drugi primeri uporabe bora z zdravilnim učinkom.

7.5 Nagradna igra

Nagradno igro sestavljata dve vedri (kalavnika). V prvem vedru so listki s temami (Maks Fabiani, Fabianijeva pot, Pot vode po Štanjelu, Škratji Kras, bor, Štanjel). V drugem vedru so listki s številkami. Vsak obiskovalec, ki se bo odločil za sodelovanje, bo iz vsakega vedra izžrebal en listek. Izžrebano število bo pomenilo zaporedno številko vprašanja, ki je vezano na izbrano temo, ki je zapisana na drugem listku. Pravilen odgovor pomeni nagrado, ki bo RENT-A-BOR, naravni osvežilec zraka ali KRASni šal.

7.6 Delavnica izdelave vetrnice (Škratji Kras)

Ena izmed škračinj, škračinja Burja, ima v rokah vetrnico. V delavnici na naši stojnici bodo imeli obiskovalci možnost izdelave vetrnice, s katero si bodo krajšali čas ali okrasili svoj domači vrt, balkon.

MATERIAL	KOLIČINA	STROŠKI	OPOMBE
folija za plastificiranje	50 kosov	7,00 €	
barvni tisk zgibank, etiket	200 kosov	10,00 €	
majice s potiskom	12 kosov	84 €	Grafični atelje Brajdih
zaščitne maske z logotipom šole	12 kosov	24 €	

Tabela 4: Odhodki promocije na tržnici

8. ZAKLJUČEK

Z izdelavo naše raziskovalne naloge je nastala turistična ponudba (PO)ZDRAVI KRAS, ki je namenjena bližnjim in daljnim raziskovalcem kraških lepot, ne glede na starost in spol, in je narejena tudi z mislijo na hišne ljubljence, pse. Obstoječi ponudniki lahko z našo ponudbo obogatijo svoj že tako pester in domišljen program.

Ponudbo smo želeli oblikovati trajnostno, slediti lokalni ponudbi, edinstveni kraški pokrajini, zgodovini Krasa, naravnim danostim ter ozaveščanju o ohranjanju narave. Obiskovalcem želimo na drugačen, izviren način približati bogato naravno tradicijo rastlin in zgodovinsko danost kraških vasi ter dodati pridih drugačnosti, povezanosti.

Vedno bolj se zavedamo pomembnosti aktivnega preživljanja časa v objemu družine, a otroci potrebujemo nekaj več kot le sprehod, zato smo vključili pot, ki buri domišljijo s pomočjo škratov.

Izhodišče za izdelavo turističnega produkta smo poiskali v lokalnih posebnostih. Pomoč pri iskanju idej smo po začetni zagati iskali pri predsedniku Vaške skupnosti Brestovica, gospodu Stanetu Šviglju, zaradi edinega pravega vodnega vira, s katerim se oskrbuje cel Kras z Obalo, ter gozdarskemu svetovalcu, gospodu Bogdanu Magajni, ki nam je ponudil informacije o črnem boru in njegovih zdravilnih vidikih. Pomoči smo bili deležni tudi v Informacijskem centru v Štanjelu, kjer so nas seznanili z obstoječo "vodno" ponudbo Krasa.

Cena naše celotne ponudbe se razlikuje glede na izbrano tematsko pot, saj je le-ta odvisna od zunanjih izvajalcev, ki imajo ceno za vodenje že oblikovano. Ponudba se prilagaja povpraševanju obiskovalca.

Našo ponudbo bomo oglaševali na različne načine, turistične produkte pa skušali ponuditi tudi izven organizacije pohodov. Mobilni borov kotiček bi lahko v božičnem času postavili tudi na »placu« v Komnu.

Oblikovanje turistične ponudbe je poleg resnega raziskovalnega dela pomenilo tudi druženje v prijetni družbi, zabavo in odkrivanje neznanega v domačih vaseh. Delo na terenu je pripomoglo k aktivnemu sodelovanju z različnimi organizacijami, posamezniki in društvi ter k spoznavanju turistične ponudbe domače občine.

Verjamemo, da so naši turistični proizvodi zanimivi, inovativni in zaupamo v uspešnost otroške ideje, ki je postala realen turistični proizvod.

Zaradi časovne stiske smo projekt zaključili, a si hkrati pustili priprta vrata za naslednje ideje.

Kot smo v nalogi že zapisali, bi lahko uporabili fotografije iz PRILOGE 4 za koledar v spomin na preteklost.

Povezali bi se lahko z lokalnimi pulmologi iz Sežane, Ajdovščine in Nove Gorice ter skupaj pripravili delavnico v borovem gozdičku, kjer bi poudarek dali na trening tehnike dihanja. Za takšno ciljno skupino obiskovalcev bi bilo vredno razmisliti o postavitvi mobilne solne sobe v kombinaciji z borom. Zrak, nasičen s soljo, namreč širi bronhialne poti.

S sprehodom po Štanjelu smo opazili QR kode in zraven njih simpatičnega avatarja. Odkrili smo, da gre za virtualno doživetje Štanjela s pomočjo avatarja Avika. Sodoben način spoznavanja Štanjela, njegove zgodovine ter ljudi, ki so povezani s Štanjelom, je gotovo zanimiva ponudba, ki bi jo lahko obogatili z našimi idejami.

V spomladanskih mesecih bi na seznam delavnic lahko dodali sklop delavnic z naslovom Domača lekarna, kjer bi izdelovali sirup iz borovih vršičkov, borovo mazilo proti opeklinam, borovo eterično olje ... V vseh letnih časih pa je možno izdelovati še druge različne izdelke iz bora. Delavnica bi lahko bila namenjena otrokom. Izdelovali bi hrano za ptičke s pomočjo borovih storžev, metle iz borovih iglic, povoščene storže za prižiganje ognja ...

9. LITERATURA

- Kunaver, D. *Legenda o Krasu*, Radovljica: Didakta, 1993.
- Kosovel, S. *Pesmi*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1983.
- Saksida, V. *Zapisnik terenskega ogleda člana jamarskega društva Sežana vključno s slikovnim gradivom* iz dne 20. 10. 1976.
- Brus, R. *Drevesne vrste na Slovenskem*, Samozaložba, 2012.
- Košuta, M. *Na Krasu je krasno*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1988.
- *Pot devetih kalov* – brošura za ljubitelje narave (ogledano 28. 10. 2021). Dostopno na https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjAwrvy9ZL2AhWpg_0HHXDSAcQFnoECAYQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si%2Fucne_poti%2Fpot_devetih_kalov.pdf&usq=AOvVaw0pZD_AP4bBL6WsvzDtNTxy
- Bor (ogledano 29. 12. 2021). Dostopno na <https://www.moja-lekarna.com/bor-2>
- Zorn, M., Kumer, P., Ferk, M. *Od gozda do gozda ali kje je goli, kamniti Kras?* Dostopno na https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/zorn_kumer_ferk2015.pdf
- *Od obilja gozdov do golega Krasa* (ogledano 29. 12. 2021). Dostopno na <https://www.dnevnik.si/1042760191>
- *Štanjel, biser Krasa* (ogledano 15. 9. 2021). Dostopna na <https://www.visitstanjel.si/>
- *Bonsai* (ogledano 28. 1. 2021). Dostopno na <https://sites.google.com/site/bonsaijancar/>
- *Kraški vodovod Sežana, črpališče Klariči* (ogledano 29. 1. 2021). Dostopno na <https://www.kraski-vodovod.si/?stran=crpalisca>
- *Poznate zdravilne učinke borovih iglic* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na <https://vizita.si/zdravje/poznate-zdravilne-ucinke-borovih-iglic.html>
- *Eterično olje bora* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na <https://www.favn.si/naravna-etericna-olja/bor-pinus-sylvestris>
- Cerkvanič, B. *Domača lekarna: Z borom se lažje diha* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na <https://www.seniorji.info/si/zdravo-zivljenje/domaca-lekarna-z-borom-se-lazje-diha-6689817>
- *Borovci na naše počutje vplivajo bolj, kot si mislimo* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na <https://aktivni.metropolitan.si/moja-diagnoza/borovci-na-nase-pocutje-vplivajo-bolji-kot-si-mislimo/>
- *How to make a pine cone bonsai* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na <https://dishfunctionaldesigns.blogspot.com/2020/01/diy-pine-cone-bonsai.html>
- *Pine needle craft* (ogledano 29. 1. 2022). Dostopno na [https://www.pinterest.com/search/pins/?rs=ac&len=2&q=pine%20needle%20crafts&eq=Pine%20needle&etslf=3957&term_meta\[\]=pine%7Cautocomplete%7C0&term_meta\[\]=needle%7Cautocomplete%7C0&term_meta\[\]=crafts%7Cautocomplete%7C0](https://www.pinterest.com/search/pins/?rs=ac&len=2&q=pine%20needle%20crafts&eq=Pine%20needle&etslf=3957&term_meta[]=pine%7Cautocomplete%7C0&term_meta[]=needle%7Cautocomplete%7C0&term_meta[]=crafts%7Cautocomplete%7C0)
- *Škratji Kras* (ogledano 27. 10. 2021). Dostopno na <https://www.skrateljic.org/skratji-kras/>
- Dijak, P. *Zbrana dela Maksa Fabianija v Sloveniji in njihov pomen za slovenski urbanizem* (diplomsko delo). Maribor: Višja strokovna šola Academia, Maribor (ogledano 28. 12. 2021). Dostopno na https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiEqsWP2pL2AhVHnqQKHXI0DY0QFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.fs.u-ni-lj.si%2Fmma_bin.php%3Fid%3D2013041611063461&usq=AOvVaw0qB3XtdAyOVAqycZfuUWu3

10. PRILOGE

Priloga 1: Opis Poti devetih kalov

Na pohodu po Poti devetih kalov si lahko ogledate naravne in kulturne znamenitosti, kot so spomenik NOB na »placu« v Kobjeglavi, po obeh vaseh so tudi vaški vodnjaki – »štirne«, ki so pomembni zbiralniki pitne vode na Krasu, in »kalune«, ki varujejo kraške domačije pred burjo.

Ustavite se lahko tudi pri cerkvi sv. Mihaela, ki je svojo končno podobo dobila v 17. stoletju.

V gozdu za vasjo je prikazano tudi smolarjenje, pridobivanje smole, ki so jo do nedavnega uporabljali v kemični industriji, prvotno pa so smolo uporabljali za izdelavo bakel in za zažigalne puščice.

Ob poti najdemo rastišča različnih vrst cvetlic, redke trave in zelišča.

Število vsebinskih točk: 18 (dve pojasnjevalni tabli in smerne table)
Začetek poti: Kobjeglava – pri spomeniku
Potreben čas za ogled: 2–3 ure
Zgibanka – vodnik: "Pot devetih kalov" – tematska krožna pohodna pot naravne in kulturne dediščine, na voljo tudi v angleškem jeziku

Vodenje in informacije: Društvo Kraški slavček, Kobjeglava 67, 6222 Štanjel,
 e-mail: kraski.slavcek@gmail.com, tel. št.: 040 756 679 (Edo)

Informacije:

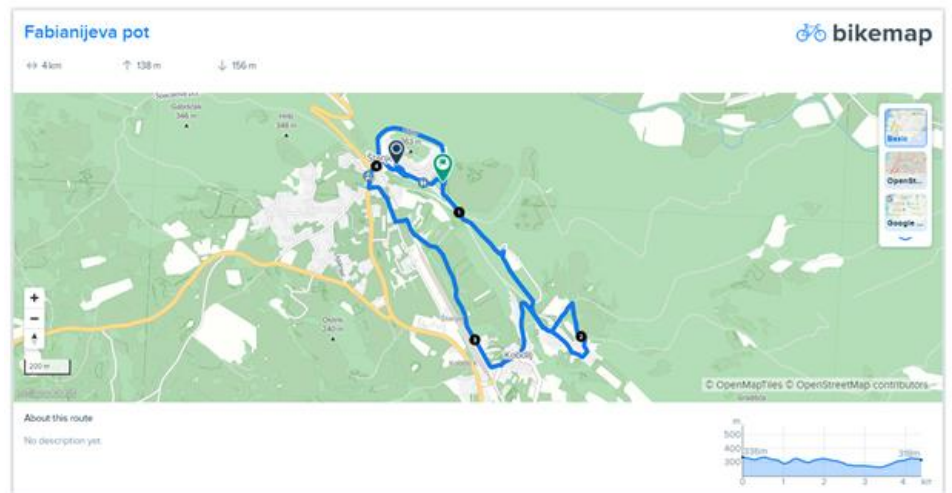
TIC Štanjel, Štanjel 1a, 6222 Štanjel, tel. št.: 05 769 00 56, 041 383 986,

e-mail: tic.stanjel@komen.si

Priloga 2: Opis Fabianijeve poti

Pogled na Štanjel z zraka (slika s spleta)

Fabianijeva pot poteka med Štanjelom in Kobjiljem. Združuje več krajših sprehajalnih poti.

Fabianijeva pot se prične pod samim starim delom Štanjela, pot v desno nas vodi do vhodnega stolpa, Fabianijeva pot pa se prične na levi z železnimi vrati. Od tu nas med borovci urejena makadamska pot vodi do Ferrarijevega vrta. Ob poti se odpre lep razgled proti Vipavski dolini in nižje Braniški dolini.

Železna vrata

Urejena pot, ki je del Fabianijeve poti

Do Ferrarijevega vrta nas popelje skozi paviljon s kvadratnim tlorisom, v vrtu se nahaja manjše umetno jezero z otočkom in Beneškim mostom.

Beneški otoček v Ferrarijevem vrtu

Za pot, ki nas vodi skozi Štanjel, bomo porabili približno pol ure. Sprehod pa lahko podaljšate vse do Fabianijeve rojstne vasi Kobdilj, za kar boste potrebovali približno uro. Po poti si boste v gozdu lahko ogledali Fabianijeve klopi. Pot nas popelje mimo pokopališča sv. Gregorja, ki se nahaja na vzpetini med Štanjelom in Kobdiljem.

Cerkev sv. Gregorja med Štanjelom in Kobliljem

Na zgornjem delu Koblilja se nahaja Fabianijeva domačija z znamenito murvo, lahko pa se spustite še v spodnji del vasi in si ogledate številne znamenite spahnjence in osrednji trg Koblilja.

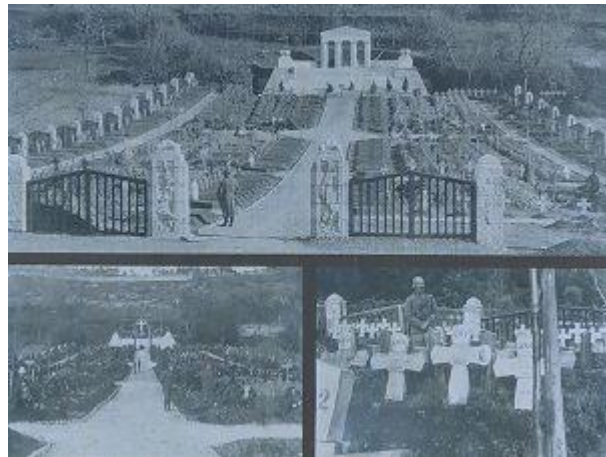
Fabianijeva murva – obseg debla: 642 cm (slika s spleta)

Sedanja lastnica posestva Villa Fabiani, **Blanka Malgaj**, pravi: *»Murva je bila posajena po družinskem izročilu okrog leta 1400, torej je danes stara skoraj 600 let. Je zaščiten naravni spomenik in kraljuje na tem pravem kraškem borjaču.«*

Fabianijeva domačija (slika s spleta)

Od tu se pot nadaljuje proti železniški progi, ki je del Blejske proge, ob kateri se spustite do travnate kraške doline, kjer se nahaja avstro-ogrsko vojaško pokopališče. Tu so pokopani avstro-ogrski vojaki in ruski ujetniki, ki so umrli v bližnji bolnici v štanjelskem gradu in pomožnih bolnišničnih objektih v okolici.

Vojaško pokopališče pod Štanjelom (slika s spleta) Pokopališče – nekoč (slika s spleta)

Mimo železniškega tunela vodi Fabianijeva pot nazaj v Štanjel.

Informacije za voden ogled s TIC-em:

Urnik	vse dni v letu po predhodnem dogovoru
Trajanje	90 minut
Izhodišče	Turistično informacijski center v Štanjelu
Jeziki	slovenščina, angleščina, italijanščina

Cenik

- Odrasli: 6,00 €
- Otroci od 6. do 15. leta: 6,00 €
- Dijaki, študentje in upokojenci: 6,00 €

Cena velja za skupine nad 10 oseb, v primeru manjšega števila oseb velja enotna cena 60 €.

Priloga 3: Opis poti Škratji Kras

Burja, kamen in ruj niso le kraške posebnosti, po njih so poimenovani tudi pravi škratje s Krasa. Na Krasu je zdaj vse postavljeno na glavo. Kamen se že ob rahlem dotiku spremeni v prah, burja ni več veter, je le vetrič, ki milo pihlja, in ruja ni moč prepoznati, je le bleda senca samega sebe. Še Kraševci, ljudje neomajnega duha, so ostali brez volje in navdiha. A vseeno je nekaj tako, kot je že od pamtiveka, otroci so še vedno navihani in polni energije. Bodo znali rešiti škratji urok in škrate prepričati, da Krasu spet vrnejo trdnost kamna, vztrajnost burje in barve ruja?

Škratji Kras je družinska dogodivščina v Štanjelu, ki otroke in odrasle popelje v čudoviti svet Krasa. Izvirna zgodba Škratje s Krasa Uroša Grilca z ilustracijami Zvonka Čoha je ekološko ozaveščena pripoved o tem, kako so jo nagajivi škratje zagodli prebivalcem Štanjela, v katerem je vse postavljeno na glavo. Na Škratjem Krasu so skrili kraške pečate in vsenaokrog natrosili škratje uroke.

S Krasno beležko se otroci podajo na pomembno misijo: na poti iščejo skrivne pečate, ki predstavljajo temeljne značilnosti Krasa in vrline, zlasti vztrajnost in ustvarjalnost kraškega človeka. Da bo na Krasu spet vse lepo in prav, morajo rešiti škratji urok, pri tem pa morajo najti škratorunske simbole za čarobni izrek in se naučiti skrivne škratje pisave.

Slikoviti Kras je od nekdanj tudi umetniški navdih, zato se otroci na Škratjem Krasu preizkusijo v umetnosti: zaigrajo na zvonečo klop, začutijo lepoto kamnoseštva, ustvarijo svoj mozaik in spoznajo skrivnost o škratih s Krasa.

Na poti obiskovalce očarajo skulpture oblikovalcev lesa in kamna iz kraških kamnolomov (Marmor Sežana).

Priporoča se lahka pohodna obutev. Pot prehodite sami, saj vam [Krasna beležka](#) omogoča vsa doživetja in ponuja strukturiran obisk, lahko pa se na pot podate z interpretativnim vodnikom (po naročilu ali ob organiziranih dogodkih).

V Baru Zoro obiskovalci kupite [Krasno beležko](#) (5 €), ki omogoča celovito doživetje poti, poleg nje prejmete še barvice. Zbrani pečati in rešen čarobni izrek pa otrokom po prehojeni poti prinesejo krasno nagrado, ki jo dobite v TIC-u Štanjel na gradu Štanjel. Po 17. uri je nagrado mogoče prevzeti v baru Zoro.

Dogodivščina Škratji Kras se prične na parkirišču ob pošti v Štanjelu. Parkirišče je urejeno.

Burja – začetna točka

Informacije za voden pohod z interpretacijo pravljice Škratji Kras:

Dodatne informacije in naročila obiska z interpretativnim vodnikom na Škrateljč, zavod za kulturo, izobraževanje in šport, Bevke 193, 1358 Log pri Brezovici

info@skrateljč.org ali na telefon 051 398 843.

Organizacija [vrtčevskih ali šolskih obiskov](#) Škratjega Krasa ter nastopov glasbene pravljice: info@skrateljč.org, telefon: 051 398 843.

Priloga 4: Vodne točke po vaseh v občini Komen

VAS	ŠTIRNE	KALI	KORITA	ČRPALKE	DRUGO
ŠTANJEL	5	2 (nekoč)	2	1	bazen v Ferrarijevem vrtu; zbiralnik vode na Gledanici
KOBDILJ	4	2	1	/	vodni izvir na Fabianijevi domačiji
KOMEN	6 (občinskih)	2	/ (3 so bile)	/ (3 so bile – vsako korito je imelo eno črpalko)	vodni stolp
IVANJI GRAD	2	1	1	/	
GORJANSKO	3	1	1	/	Korito – zaščiten spomenik
HRUŠEVICA	2	3	/	/	Lokev – 400 m ³ vode
KOBJEGLAVA – VAS	2	2 v vasi	2	1	/
TUPELČE – VAS	1	1	1	1	/
TOMAČEVICA	1	1 (včasih 8) obnovljen 2020	/	/	/
LUKOVEC	1	1 (izven vasi)	/	/	/
KLANEC	1	2	3	1	/
BRESTOVICA	7	3	4	4	zbiralnik vodno črpališče
VOLČJI GRAD	1	1	1	/	/
GABROVICA	1	/	/	/	/
COLJAVA	1	/	/	/	/
BRJE	1	1	/	/	/

GORJANSKO

Vodni vir

Kal

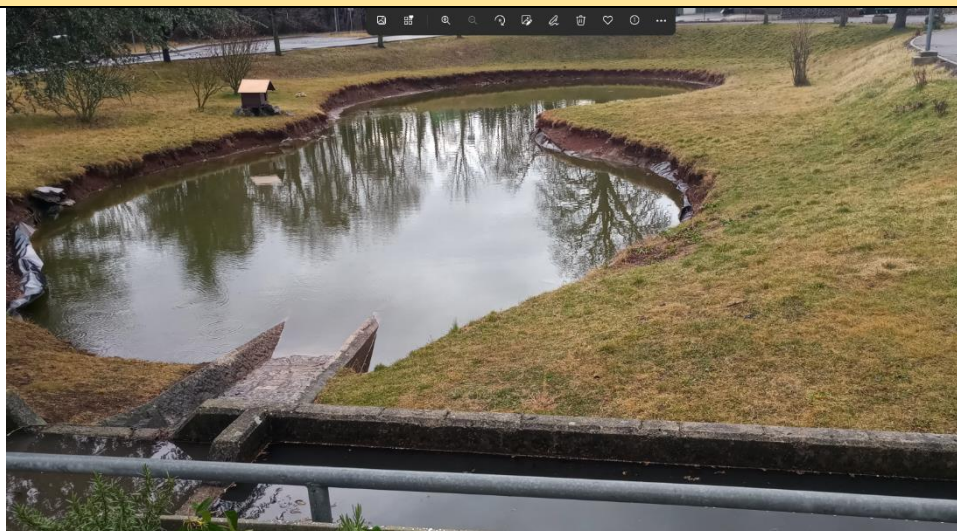

Koriti

Ština

KOMEN

Kal

Vaška štirna

Vodni stolp

KLANEC

Kal

BRJE PRI KOMNU

Vaška štirna

KOBDILJ

Kal z rogozom

Štirna

BRANIŠKA DOLINA

Kodreti

Potok Branica pri Gabrskem mostu

ŠTANJEL

Korito v spodnjem delu vasi

Korito v gornji vasi

Ferrarijev vrt – spomladi

Ferrarijev vrt – pozimi

Pilpahova štirna

Štirna ob Kraški hiši

KOBJEGLAVA

Čotni kal in peskolovec ob njem

Kal s pastirsko hišico na Poti devetih kalov

KOBJEGLAVA

Črpalka ob vaški štirni

Štirna iz leta 1897

HRUŠEVICA

Lokev pod vasjo

Vaška štirna – iz leta 1879,
obnovljena 2021

Vaška štirna v avtobusnem postajališču

TUPELČE

Kal

Vaška štirna s črpalko

TOMAČEVICA

Štirna ob čitalnici

Kal – obnovljen 2021

BRESTOVICA

Kal

Štirna ob stari šoli

Štirna v zgornji vas

Korito

Zajetje vode

Priloga 5: Priložnostna razglednica

Priložnostna razglednica v izdaji Zavoda za gozdove Slovenije, OE Sežana.

ČRNI BOR
(*Pinus nigra*)
Primorsko drevo leta 2018

Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Sežana
<http://www.zgs.gov.si>

Kraško gozdarsko društvo Sežana
<http://kgds.co.nf>

Črni bor lahko srečamo v izoliranih nahajališčih v južni Evropi, v Sloveniji samorodno raste na ekstremnih rastiščih na strmih skalinatih pobočjih npr. v Trenti. Na Kras so ga prinesli šele pogozdovanji v 19. stoletju.

Zraste lahko v do 40 m visoko vednozeleno iglasto drevo, ki doživi starost do 500 let. Skorja na deblu je sivočrna, zelo debela in vzdolžno globoko razbrazdana. Pri starejših drevesih je krošnja dežnikasta, pri mlajših pa široko valjasta z značilno navzgor obmjenimi konci.

Črni bor ima v šopku po dve temno zeleni, trdi, močni, zašiljeni in bodeči, ravni oz. ukrivljeni, 8-16 cm dolgi iglici. Poganki so goli in svetlo rjavi, brsti podolgovato jajčasti, zašiljeni, sivojavni in smolnati.

Ta enodomna in vetrocvetna vrsta cveti maja. Na dnu letošnjih pogankov se pojavijo rumeni moški cvetovi, na koncu pa rdečkasta jajčasta ženska socvetja. Storiži zorijo dve leti, zreli so jajčasti, rumenjerjavi, bleščeči, spodnja stran olesenelih plodnih lusk je značilno črna.

Les je srednje težek, mehek in trajnejši od lesa rdečega bora, uporabljajo ga v gradbeništvu in mizarstvu, pri vodogradnjah, za stavbno pohištvo in rudniški les. Z njim zasajajo protivetne pasove, zaradi velikih količin smole je primeren za smolarjenje.

Vir: Rober Brus, Drevesne vrste na Slovenskem.
Foto: Zivne Sadar, Jernej Jazbec, Krzysztof Ziarnek, Derek Ramsey, Thierry Pernot, Kiri Nagustin, Marja Gaj.

Tisk omogočila Mladina občina Koper

Priloga 6: Etikete kolekcije KRASna.si

<p>36. državni festival TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA (PO)ZDRAVI KRAS</p> 	<p>Vsebina steklenice: 5 dl</p> <p>Kraška naravna voda brez dodatkov</p>
<p>Voda je na Krasu dragocena dobrina že iz preteklosti. Kraševci so deževnico ujeli v štirne.</p> <p>Vodnjaki raznih oblik, kvadratnih in zaobljenih, ki so včasih predstavljali stičišče vaškega življenja in vir pitne vode za celotno vas, so danes z zarezi v kamnu dokaz, da je bilo življenje ob vodnjaku zares živo.</p>	<p>S pitjem čiste vode človek ohranja svoje telo zdravo, saj je 70–80 % človeškega telesa iz vode. Splošno velja, da moški potrebujejo 3,5 dl tekočine za vsakih 10 kilogramov teže, ženske pa 3 dl.</p>

**36. državni festival
TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA**

(PO)ZDRAVI KRAS

KRASna.si

Vsebina steklenice: 5 dl

Kraška voda z okusom bora

Bor
je odporen iglavec,
ki prenaša ekstremne razmere.
Veter, sonce in suša
mu skoraj ne pridejo do živega.
Tak je kot Kraševci,
ki živijo na Krasu –
vztrajen, trmast, neomajen.

36. državni festival
TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA

(PO)ZDRAVI KRAS

Vsebina steklenice: 5 dl

Kraška voda z okusom bora,
sladkana s kraškim medom

Kraški med je sladka tekočina, ki jo
proizvajajo kraške **čebele**.

Zakaj je tako koristen?

Zaradi visoke vsebnosti mineralnih
snovi velja kot odlično pomirjevalo
in je zaradi vsebnosti sladkorja
idealni vir energije.

Med je živalski proizvod in je edino
živilo živalskega izvora, ki ima
skorajda neomejen rok trajanja.

Priloga 7: Navodila za uporabo in izdelavo osvežilcev prostorov

<p>Sirup za izkašljevanje</p> <p>Potrebujemo mlade borove vršičke, sladkor ali med (priporočamo kraški med 😊) in steklen kozarec za vlaganje s pokrovom.</p> <p>Vzamemo steklen kozarec in vanj na dno položimo plast borovih vršičkov. Plast prekrijemo s plastjo meda ali sladkorja. Spet sledi plast iz borovih vršičkov in plast iz medu, vse dokler ni kozarec poln. Kozarec postavimo na sonce za dva meseca oziroma dokler ne izginejo kristali sladkorja. Vsebino precedimo in shranimo v hladen in temen prostor.</p> <p>Ob težavah s prehladom ali kašljanjem lahko sirup zaužijete po žličkah (do trikrat na dan) ali pa ga razredčite z vodo in popijete.</p>	<p>Čaj iz borovih iglic</p> <p>Potrebujemo posušene borove iglice ali posušene borove vršičke, sladkor ali med. Iglice bora ali vršičke prelijemo z vrelo vodo, stojijo naj deset minut, da se iz njih otopi zunanji sloj voska. Odcedimo in ponovno prelijemo s hladno vodo. Pustimo stati dve uri. Ponovno precedimo, osladimo s sladkorjem ali medom in ponudimo rahlo pogreto.</p>	<p>Pesto iz borovih vršičkov</p> <p>Oprane mlade borove vršičke stresemo v kuhinjski mešalnik. Dodamo malo oljčnega olja oziroma olja po izbiri ali pa kisle smetane, popra, soli, česna in limoninega soka. Po želji lahko dodamo še malce ovsenih kosmičev. Dobro zmešamo. Pesto se najpogosteje uporablja kot omaka za testenine, uporabimo ga lahko tudi kot namaz.</p>
<p>Borova kopel</p> <p>Za kopel potrebujete štiri pesti borovih iglic. Pet minut jih kuhajte v dveh litrih vode, pustite stati 15 minut in nato vodo prelijte v kopel.</p>	<p>Inhalacija</p> <p>Dve ali tri žlice iglic kuhajte pet minut v litru vode. Odstavite in pustite, da se rahlo ohladi. Čez glavo in lonec, v katerem so se kuhale, poveznemo brisačo in inhaliramo paro. Pripravek si pripravimo zjutraj in zvečer. Zelo dober je za čiščenje bronhijev, sinusov in pri prehladnih obolenjih.</p> <div data-bbox="619 1496 880 1800" data-label="Image"> </div> <p><i>Vršičke nabiramo maja in junija, vejice z iglicami so uporabne vse leto.</i></p>	<p>Čaj iz poganjkov</p> <p>Eno žličko sesekljanih svežih ali posušeni poganjkov prelijemo s 150 ml vrele vode in pustimo stati pet minut. Trikrat dnevno spijemo po eno skodelico po možnosti vročega čaja.</p> <p>Napitek iz borovih vršičkov</p> <p>Zavremo 2 litra vode, ki ji nato dodamo 0,25 kg sladkorja in 10 g citronske kisline (lahko tudi sok dveh limon). Tekočino nato prelijemo po opranih mladih borovih vršičkih. Pustimo stati čez noč in zjutraj precedimo. Napitek lahko v hladilniku počaka približno dva tedna.</p> <p>Po želji ga lahko vlijemo tudi v modelčke in zamrzemo ter ledene kocke nato uporabimo za popestritev okusa vode ali čaja. Napitek mešamo z navadno ali gazirano vodo.</p>

Priloga 8: Primeri nekaterih pesmi Srečka Kosovela o borih

<p style="text-align: center;">TEMNI BORI, ČRNI BORI</p> <p>Temni bori, črni bori, čuj, kako vršijo, ko da med seboj bolešno, tiho govorijo. Pod sekiro so sovražno včeraj bratje pali, danes in mogoče jutri bomo mi še stali. Silna burja, močna burja v bore zavihrala, ko da čula bi besede, pala in obstala. »Če umrete, bratje bori, kje se bom spočila, recite mi, dragi bratje, s kom bom govorila? Bratje bori, ostanite, rastite z uporom!« Pa so padali bolešno, nemo, bor za borom ...</p>	<p style="text-align: center;">BORI</p> <p>Bori, bori v tihi grozi bori, bori v nemi grozi, bori, bori, bori, bori! Bori, bori, temni bori kakor stražniki pod goro preko kamenite gmajne težko, trudno šepetajo. Kadar bolna duša skloni v jasni noči se čez gore, čujem pritajene zvoke in ne morem več zaspati. »Trudno sanjajoči bori, ali umirajo mi bratje, ali umira moja mati, ali kliče me moj oče?« Brez odgovora vršijo kakor v trudnih, ubitih sanjah ko da umira moja mati ko da kliče me moj oče, ko da so mi bolni bratje.</p>
<p style="text-align: center;">KRAŠKA JESEN</p> <p>Sladka črnina: poln je grozd, jagode se v dežju bleščijo, v daljavi temneva borov gozd, topoli pred hribom šumijo, šumijo. Šumeča prihaja v vršenju lip, jesen; topole in hrast uklanja; mi smo v vinogradu, drugi so v hramu – vsak po svoje otožnost preganja.</p>	<p style="text-align: center;">VAS ZA BORI</p> <p>V oklepu zelenih borovih rok bela, zaprašena vas, poldremajoča vas, kot ptica v varnem gnezdu rok.</p> <p>Sredi dehtečih borov postanem: Ni to objem mojih rok? Velik objem, velik obok za tako malo gručo otrok.</p> <p>Za zidom cerkvenim je pokopan nekdo. Na grobu šipek cvete. Iz bele vasi bele poti in vse te poti v moje srce.</p>

Priloga 9: Navodila za izdelavo BORsaija

Navodila:

1. Vzemi borov storžek in ga postavi v primerno posodico z zemljo tako, da bo ena polovica storžka nad zemljo, druga pa v zemlji.
2. Zemljo obloži z mahom.
3. Storžek vsak dan zalij z malo vode.
4. Čez nekaj dni bodo iz storžka začele rasti majhne vejice bora.

Vaš dom bo krasil prelep BORSAL.

Priloga 10: Fotografije z idejami za okraske božičnega bora

KAZALO TABEL

Tabela 1: Odhodki za pripadajočo ponudbo.....	19
Tabela 2: Prihodki s področja izvajanja delavnic.....	23
Tabela 3: Prihodki s področja prodaje izdelkov	24
Tabela 4: Odhodki promocije na tržnici.....	27

KAZALO SLIK

Slika 1: Viharjenje idej – učenci 8. razreda na centralni šoli in učenci 5. in 6. razreda na podružnični šoli	6
Slika 2: Srečanje s predstavnikom TIC-a Štanjel	6
Slika 3: Smerna tabla za Fabianijevo pot ter Beneški mostiček z bazenom v Ferrarijevem vrtu	7
Slika 4: Na klopi ob metuljevem kalu	8
Slika 5: Terensko delo – delavnica Pot vode po Štanjelu	8
Slika 6: Zbrani ob štirni pri Kraški hiši v Štanjelu	9
Slika 7: Človeška ribica iz Drče jame in črpališče Klariči	10
Slika 8: Korito (pitnik) v Čehovinih	10
Slika 9: Štirna nad predorom za potrebe železnice – parnih lokomotiv	11
Slika 10: Gosenično gnezdo na boru pred šolo	12
Slika 11: Modna revija naših hišnih ljubljencev	12
Slika 12: Osvežilec prostorov iz borovih iglic	14
Slika 13: BORSai	14
Slika 14: Zasaditev treh borovih dreves 18. 2. 2022	14
Slika 15: Borova sadika v loncu (osebni arhiv gospoda Ivana Jančarja)	15
Slika 16: Okrašen božični bor	15
Slika 17: Okraski iz bora za božični bor	18